

Een ononderbroken liberaliseringsproces

Wie het begrip 'openbare diensten' verdedigt krijgt deze dagen nogal makkelijk het etiket "ouwbollig" opgeplakt. Want dit typeert zo treffend het "linkse archaïsme", dat absoluut voorbijgaat aan de "noden van de moderne tijd". Het probleem hierbij is natuurlijk dat de "noden van de moderne tijd" al meer dan een eeuw als alibi worden ingeroepen door de machten – en dus de rijken – der aarde om elke vooruitgang op het vlak van de rechten van het individu en de collectiviteit af te remmen. Dat was gisteren zo en dat blijft vandaag zo.

gaande liberalisering. Het einddoel wordt niet eens vastgelegd, want de liberalisering geldt voor alle sectoren en voor alle diensten. En alle "handelsbelemmeringen" moeten, onderhandeling na onderhandeling, worden opgeheven, opdat de nationale wetgeving van elk van de lidstaten van de WTO niet langer bij machte is de specificiteit en de organisatie van de eigen openbare diensten te beschermen.

Het GATS is een machine die ontworpen is om te liberaliseren en die uiteindelijk een bedreiging vormt voor al wie van het democratische principe vertrekt dat de overheid borg moet staan voor de uitoefening van onze fundamentele rechten en het algemeen belang moet

laten primeren.

Maar het is echt geen kwestie van archaïsch of modern zijn. Het gaat hem in de eerste plaats om fundamentele rechten te vrijwaren : het recht op gezondheid en onderwijs, het recht om te ademen, te eten en te drinken – zonder daarbij bedreigd te worden door de schadelijke effecten van de menselijke activiteit. Het recht ook op toegang tot openbare – en dus maatschappelijke – diensten, die echt afgestemd zijn op het algemeen belang en op de individuele behoeften.

"Wat privé is, is beter, veiliger, goedkoper!"

De ideologie die vandaag onze maatschappij overheerst en die door alle politieke verantwoordelijken, van alle kleuren, wordt aanvaard, slaat ons voortdurend om de oren met het argument dat het algemeen belang het best gediend wordt door het privé initiatief – en dus ondergeschikt moet worden gemaakt aan de privé belangen. De slogan – want meer dan een slogan is het niet – "alles wat privé is, is beter, veiliger en goedkoper" is een nieuwe akte van geloof geworden. Elke realiteit die dit dogma ontkracht wordt straal genegeerd – met de hulp van de media en de reclame – ook al krijgen we elke dag opnieuw de voorbeelden hiervan onder de neus gedrukt: diverse crisissen in de voedingssector, treinrampen in Groot-Brittannië, stroompannes in Californië.

Dit dogma is ook het fundament van een van de akkoorden die door de Wereldhandelsorganisatie (WTO) zo gekoesterd wordt: het GATS of het "Algemeen Akkoord inzake de Handel in Diensten". Het bijzondere aan deze verdragstekst is precies dat hij voor ieder van ons kracht van wet heeft. Want de Europese Unie heeft dat zo voor ons beslist : de regelgeving van de WTO is oppermachtig. Het GATS schetst het legale kader voor een serie onderhandelingen, die aansturen op een steeds verder-

Onderhandelingen zonder einde

Vier elementen zijn in dit opzicht voor ons van absoluut belang.

1. Het GATS is eigenlijk een proces. Dit akkoord – in tegenstelling tot de meeste andere internationale verdragen – is geen eindpunt, maar slechts een begin. In artikel XIX van het GATS staat : *"de lidstaten beginnen aan een reeks opeenvolgende onderhandelingen, die van start zullen gaan uiterlijk vijf jaar na de van kracht worden van het WTO-akkoord en die vervolgens periodiek zullen plaatsgrijpen met het doel het geleidelijke niveau van de liberalisering op te voeren (...)* Het proces van de geleidelijke liberalisering zal worden voortgezet bij elke onderhandeling (...)"

Het gaat dus om een ononderbroken liberaliseringsproces, waaraan geen enkele sector van de openbare diensten zal ontsnappen. Wat vandaag niet geliberaliseerd wordt, komt morgen wel aan de beurt.

2. Het GATS biedt niet de minste garantie dat ook die sectoren niet zullen worden aangepakt, waar de absolute gelijkheid van kansen gewaarborgd zou moeten zijn : onderwijs en gezondheidszorg. In de tekst (artikel I) wordt er weliswaar een voorbehoud geformuleerd : het GATS is niet van toepassing *"op de diensten, die verleend worden binnen het kader van de regeringsmacht"*, met andere woorden *"elke dienst die op niet commerciële wijze verleend wordt en geen concurrentie inhoudt met één of meerdere dienstverleners."*

Waarbij echter onmiddellijk de vraag rijst of er nog één (19) *Oxfam-Nieuws 125*

land bestaat, waar privé scholen en privé ziekenhuizen niet concurreren met openbare scholen en ziekenhuizen? In de meeste landen bestaan er immers openbare en privé onderwijs- en gezondheidsinstellingen. Het voorbehoud in artikel I van de GATS-tekst slaat dus nergens op.

3. Op dit ogenblik worden onderwijs en volksgezondheid in de voorbereidende teksten van de WTO wel degelijk als markten bestempeld, die moeten worden bevrijd van wetten die hier en daar de gelijkheid van kansen waarborgen. Deze wettelijke bepalingen worden immers beschouwd als "belemmeringen". Het terrein wordt voorbereid om deze markten open te gooien voor privé ondernemingen. De WTO nodigt deze ondernemingen trouwens uit om een volledige lijst op te stellen van alle "belemmeringen" voor de vrije concurrentie, land per land, op wettelijk of regelgevend vlak, op nationaal, gewestelijk, provinciaal en lokaal niveau.

4. De Europese Commissie behoort tot de radicale voorvechters van deze neoliberale kruistocht. In 1995 heeft de Commissie in naam van 12 van de 15 lidstaten (Oostenrijk, Finland en Zweden weigerden mee te gaan in dit mechanisme) de verbintenis aangegaan om geen nieuwe beperkende maatregelen te treffen inzake de toegang tot vier van de vijf sectoren van de "onderwijsmarkt". In ruil hiervoor worden deze sectoren op dit ogenblik beschermd, tot er nieuwe maatregelen worden uitgewerkt. In 1998 werd er een nieuwe fase ingeluid toen de Europese Commissie een akkoord ondertekende met de Verenigde Staten, in het kader van het "transatlantisch partnership". Daarin stond vermeld dat de VSA en de EU zouden onderhandelen over nieuwe akkoorden om "tot een algemeen geldende regel te komen voor de onvoorwaardelijke toegang tot de markt in alle sectoren." Sinds twee jaar legt de Europese Commissie bij de WTO "informele nota's" neer, waarover de regeringen van de lidstaten of de nationale parlementen nooit hebben gedebatteerd. In deze nota's belooft de Commissie mee te werken aan een geleidelijk proces van liberalisering van de dienstensector, met inbegrip van onderwijs en volksgezondheid.

Tijdens de jongste ministerconferentie van de WTO in Qatar, was het de Europese Unie die heeft aangedrongen om aan de agenda van de nieuwe onderhandelingsronde over de wereldhandel volgend punt toe te voegen: "de afbouw van alle barrières inzake de diensten op het vlak van het leefmilieu". De Europese Commissie onderwerpt zich hiermee op een onvoorstelbaar slaafse wijze aan de lobbies, die van de privatisering van de drinkwatersector hun levenswerk hebben gemaakt. Voor deze lobbies moet de hele drinkwaterketen - van de ondergrondse waterreserves tot de sector waterzui-

vering - in privé handen komen (met als gevolg - en dat is nu reeds vaak vast te stellen - kwaliteitsvermindering en prijsverhogingen). En ook de afvalverwerking en de energiesector staan op hun verlanglijst.

De openbare diensten staan vandaag werkelijk op de heling, niet alleen in ons land, ook op Europees en internationaal niveau. En het is niet omdat een aantal landen van het Zuiden over geen efficiënte openbare diensten beschikken dat ze geen maatregelen zouden mogen treffen om hun culturele eigenheid, hun bodemrijdommen, hun eigen maatschappelijke organisatie en hun patrimonium te beschermen.

In het Zuiden en in het Noorden beantwoorden de openbare diensten niet helemaal aan de fundamentele noden van de mensheid. Maar ze beantwoorden vooralsnog aan een belangrijk deel ervan. En daarom zijn we zo "ouwbollig" om deze openbare diensten in bescherming te nemen.

Stefaan Declercq,
Algemeen Secretaris van Oxfam-Solidariteit

Eric Goeman,
Woordvoerder van ATTAC-Vlaanderen

Raoul Marc JENAR
Onderzoeker bij Oxfam-Solidariteit en URFIG

Foto : Tineke D'haese

PREMIER VERHOFSTADT GEINTERPELLEERD

Europa en de WTO : de politiek achter gesloten deuren...

Niet-gouvernementele organisaties, zoals Oxfam-Solidariteit, Oxfam-Wereldwinkels, Magasins du Monde Oxfam, 11.11.11. – de koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging, en andere, de beide grote vakbonden ABVV en ACV en de milieuorganisaties Greenpeace en de Bond Beter Leefmilieu, verstuurden op 3 mei jongstleden een brief naar premier Verhofstadt, waarin ze hun grote bezorgdheid uitdrukten over het volslagen gebrek aan doorzichtigheid, waarmee op dit ogenblik de onderhandelingen binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en binnen de Europese Unie worden voorbereid over het Algemeen Akkoord inzake de Handel in Diensten (GATS).

“Tijdens de vierde Ministeriële Conferentie van de Wereldhandelsorganisatie in Doha zijn een aantal belangrijke streefdata vastgelegd voor de in februari 2000 begonnen WTO-onderhandelingen over uitbreiding en verdieping van het bestaande “General Agreement on Trade in Services” (GATS),” stellen de briefschrijvers.

De WTO-lidstaten kunnen tot 30 juni aanstaande lijsten indienen met verzoeken (‘requests’) tot markttoegang voor specifieke dienstensectoren in andere WTO-lidstaten. Vervolgens hebben de WTO-leden tot 30 maart 2003 de tijd om op deze verzoeken te reageren. Dit gebeurt via aanbodlijsten (‘offers’), waarin de WTO-lidstaten aangeven in welke dienstensectoren ze bereid zijn hun markten te openen. Op basis van deze vraag- en aanbodlijsten zullen tussen maart 2003 en 2005 bilaterale onderhandelingen plaatsvinden. Elke beslissing tot marktopening die tijdens de bilaterale onderhandelingen wordt genomen geldt multilateraal voor alle GATS-verdragspartners.

“De Europese Commissie, met name het Directoraat Generaal voor Handel en Europees Commissaris Lamy, spelen een centrale rol bij de opstelling van de vraag- en aanbodlijsten, en bereiden een gemeenschappelijk standpunt voor van de 15 lidstaten in samenwerking met het comité 133,” aldus de brief aan premier Verhofstadt. “Tijdens de fase van bilaterale onderhandelingen zullen België en de andere EU-lidstaten worden vertegenwoordigd door onderhandelaars van de Europese Commissie.

Wij maken ons zorgen over de ondoorzichtige wijze waarop de vraag- en aanbodlijsten momenteel op EU-niveau worden voorbereid en binnen de WTO worden behandeld. Tot op heden werd dit volledig achter gesloten deuren besproken in het Comité 133 en de Commissie. Dit maakt een effectieve democratische en maatschappelijke controle van de voorgestelde liberaliseringsmaatregelen in de dienstensector vrijwel onmogelijk. Vele diensten spelen een belangrijke rol in de maatschappij en op het vlak van de mensenrechten. Daarover moet democratisch worden beslist. Uitgelekte documenten met daarin de verzoeken die de EU bij

andere WTO-landen wil indienen, tonen aan dat de EU ingrijpende maatregelen wil in sectoren zoals drinkwatervoorziening, milieubehoud, energie of post. In ons land hebben verschillende vakbonds- en maatschappelijke bewegingen samen met milieu en ontwikkelingsorganisaties in het kader van het Belgisch Sociaal Forum de strijd tegen de privatisering van de collectieve voorzieningen en de openbare dienstverlening als prioriteit vastgelegd. Zij zijn vastbesloten de onderhandelingen over het GATS van nabij op te volgen.

Transparantie over de onderhandelingsvoorstellen van de Europese Commissie is des te belangrijker omdat het Europees Parlement bij de WTO-onderhandelingen geen medebeslissingsrecht, maar slechts een raadgevende bevoegdheid heeft. Het bedrijfsleven daarentegen is wel nauw bij de opstelling van verzoekslijsten betrokken. Het is dan ook normaal dat wij van de Commissie en van de Belgische regering eisen dat zij een transparante onderhandelingsmethode opzetten die de nationale en regionale parlementen en de verschillende geledingen van de civiele maatschappij bij het proces betrekken.”

De ondertekende organisatie vragen van premier Verhofstadt concreet volgende stappen te ondernemen :

- de voorlopige vraaglijsten (‘requests’) met alle relevante Belgische ministeries (met inbegrip van Ontwikkelingssamenwerking, Volksgezondheid, Milieu en Consumentenzaken) te bespreken en ze uiterlijk tegen 15 mei 2002 aan de Kamer en het publiek ter beschikking te stellen.

- de definitieve vraaglijsten van de EU na 30 juni 2002 onmiddellijk openbaar te maken, samen met alle begeleidende en toelichtende documenten.
- de voorbereidingen op het Europese aanbod ("offers") zo democratisch mogelijk voor te bereiden met op zijn minst een tijdige bespreking met alle relevante ministeries, de Kamer, de vakbonden en de maatschappelijke belangengroepen.
- de voorlopige vraaglijsten ('offers') uiterlijk anderhalve maand voor de sluitingsdatum (midden februari 2003) ter beschikking te stellen van alle ministeries en de Kamer.
- de definitieve aanbodlijst van de EU na 30 maart 2003 onmiddellijk openbaar te maken, samen met alle begeleidende en toelichtende documenten.

"Liberalisering en marktopening van openbare diensten zijn politiek omstreden onderwerpen," besluit de brief aan premier Verhofstadt. "Zie bijvoorbeeld de discussies over de liberalisering van de energiemarkt, drinkwatervoorziening, openbaar vervoer, gezondheidszorg, onderwijs en cultuur. Daarom bepleiten wij in het kader van de GATS-onderhandelingen een moratorium op de verdere marktopening in alle dienstensectoren waar de openbare dienstverlening een belangrijke rol speelt. Tenslotte verzoeken wij u nogmaals dringend werk te maken van een grondige evaluatie van de gevolgen van de huidige GATS-verplichtingen en van nog in te dienen voorstellen tot uitbreiding daarvan, zowel voor dienstenexporteurs als België als voor -importeurs in het Zuiden."

Op 26 juni wordt een delegatie van de ondertekenende organisaties ontvangen op het kabinet van minister van Buitenlandse Handel, Annemie Neyts. Of dit gesprek veel resultaat zal hebben is twijfelachtig omdat Europees Commissaris Pascal Lamy duidelijk heeft geopteerd voor de grootste geheimhouding en de kleinst mogelijke transparantie. Van de duizenden pagina's met vraag- en aanbodlijsten ligt er één exemplaar ter inzage op het ministerie van Buitenlandse Handel. Vrijwel niemand zal de tijd hebben om deze documenten grondig in te kijken voor 30 juni eerstkomend. Commissaris Lamy blijft een hardnekkige voorstander van de "politiek achter gesloten deuren".

Xavier Declercq

Gats

LIBERALISERING, PRIVATISERING Een vernietigend 'effectenrapport'

Tot in den treure herhalen niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking hoe nefast het beleid van de Wereldbank (WB) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) wel is voor de landen in het Zuiden. Steeds opnieuw krijgen de ontwikkelingslanden harde maatregelen opgelegd van beide internationale instellingen, die altijd op hetzelfde neerkomen : meer liberaliseren, sneller privatiseren.

In 1997 werd SAPRIN opgericht : Structural Adjustment Participatory Review International Network. Een wereldwijd netwerk van meer dan 1000 NGO's, dat samen met de Wereldbank, een grondig onderzoek wilde instellen naar de gevolgen van de 'structurele aanpassingsprogramma's' van de WB. Oxfam-Solidariteit steunde dit initiatief en lag mee aan de basis van een belangrijke Belgische en Europese financiering van dit grootschalige onderzoek. Op 25 april werd het rapport van SAPRIN in Brussel voorgesteld.

De conclusie zijn vernietigend voor de Wereldbank. James Wolfensohn, de voorzitter van de bank kreeg acht maanden geleden al het SAPRIN-rapport in handen . Tot nog toe heeft hij zich van elke commentaar onthouden.

SAPRIN onderzocht de gevolgen van de structurele aanpassingsprogramma's van de Wereldbank in acht ontwikkelingslanden (Bangladesh, Ecuador, El Salvador, Ghana, de Filippijnen, Mexico, Oeganda en Zimbabwe) en één land van het voormalige Oostblok (Hongarije).

Meer bepaald werden deze gevolgen doorgelicht voor de lokale industrie en ambachtelijke sector, de sector van de KMO's, de arbeidsmarkt en arbeidswetgeving, de lokale privatiseringsprogramma's, de kleine boeren en hun voedselveiligheid, de mijnindustrie, onderwijs en gezondheidszorg.

Dit rapport is een absolute aanrader en is te vinden op de webstek van SAPRIN : www.saprin.org